

Pálné Kovács Ilona

Az önkormányzatok múltja és jövője

(Gondolatok egy tanulmánykötetről)

Nem hiszem, hogy van kurrensebb téma manapság a társadalomtudományokban, mint az önkormányzatiság. A választások idején olvasható, hallható megnyilatkozások számtalan illúziót, ballasztot, téveszmét tartalmaznak, s lassan úgy következik be a közvéleményben a csömör, hogy az új rendszer még életre sem kelt. Az önkormányzatiság olcsó választási szlogenné vált, s bizony kevesen néznek szembe azzal, hogy a változások ténylegesen mit is jelentenek majd. Sok tekintetben a tudományos közelítés is megmaradt az önkormányzati törvény „glosszálásánál”. A Szolnok megyei szerzőgárda vállalkozása szándékaiban mindenképpen túlmutat holmi divatok követésén. A történész, néprajzkutató szerzők hosszú, ezirányú kutatási tapasztalataikat összegezték azzal a szándékkal, hogy - mint a kötet címe sugallja - *példákat szolgáltatassanak „haladó önkormányzati hagyományainkból” a jövő önkormányzati politikusainak és szakembereinek*. A szerzők másik része viszont a jelen, illetve közelmúlt megélt, gyakorolt közigazgatási gyakorlatából mérte, s próbálja az idealizált modelleket a valósággal összekötni, a tényleges „lehetőségeket” számbavenni.

Az önkormányzati modell egyik leglényegesebb sajátossága, hogy működése formáját és tartalmát tekintve is - a szükségszerű standard elemeken túl - a „helyhez” idomul, a hely sajátosságait, a helyi gazdaság és társadalom törekvéseit tükrözi vissza elsősorban. Éppen ezért fontos és tanulságos egy történelmét, etnikumát tekintve egyaránt jellegzetes térség, a Jászkunság önkormányzati hagyományait megismerni. Ebben a térségben voltak olyan specialitások, amelyek megjelentek a helyi közösségek önkormányzati szervezetében is (pl. redemptio, a Jászkon kerületek sajátos helyzete). A másik oldalról viszont működtek azok a standardizált önkormányzati intézmények is, *amelyek közül nem egy az új, napjainkban hatályba lépett önkormányzati törvényben is megjelenik (jegyző, iskolaszék, stb.)*. Felelevenednek a könyv oldalain olyan szervezetek, illetve közösségi szokások, magatartásformák, amelyek a közjogi önkormányzatok közegét alkották, azok partnerei voltak, bizonyos munkamegosztási rendben. Ezen intézmények (mint az ipartestület, közbirtokosság, mezőgazdasági bizottság, presbiteriumok) bevitelére a mai gondolkodásba azért üdvözlendő, mert ha a közjogi önkormányzatokkal párhuzamosan nem jönnek létre bizonyos tevékenységeket vállaló külön önkormányzatok, akkor óhatatlanul is túlteng a közigazgatásilag szervezett funkciók köre a településüzemeltetésben, szolgáltatásokban, s a „minden hatalmat a szovjeteknek” jelszó reminiszcenciájaként túlpuffasztott, helyben központosító önkormányzatok alakulnak ki, s mellettük elsorvadnak a helyi társadalmak.

A tanulmánykötet azon fejezetei, amelyek a tanácsrendszer működési tapasztalatait, illetve a formálódó önkormányzati törvényt elemzik, olyan szerzők tollából születtek, akik láthatóan tisztában vannak a modellváltás tényleges társadalmi-gazdasági feltételeivel. Különösen kiemelendő a tisztánlátás a megye te-

lepüléshálózati - infrastrukturális és gazdasági problémái vonatkozásában, az errodált, leépülő helyi társadalmak és a leendő önkormányzatok közötti viszony kérdésében. Érdekesek azon tanulmányok is, amelyek inkább elméleti igényekkel közelednek az önkormányzati rendszer olyan minősítő, alapvetően befolyásoló faktoraihoz, mint a helyi közösségek és a politikai közösségek fogalma, egymáshoz való viszonya, az átépülő kormányzati - és közigazgatási rendszer, illetve az önkormányzati szféra kapcsolata, az önkormányzati modell bevezetésével prognosztizálható társadalmi hatások.

Összeségében tehát e tanulmánykötet széles spektrumon elemzi az önkormányzati modellváltással kapcsolatos alapkérdéseket, de ugyancsak realista, józan megfontolásból nem vállalkoznak a szerkesztők egyfajta szintézisadásra, vagy a mérleg megvonására. Erre a recenzens sem vetemedik, ugyanis annyi nyilvánvaló, hogy a területi irányítás fejlettebb, demokratikusabb, hatékonyabb modelljének kell az önkormányzatot tekintenünk. Azt is tudnunk kell azonban, hogy az önkormányzatiság pusztán egy szervezési elv, ami számtalan tartalmat hordozhat, s „kiszolgálhat” bármilyen kormányzati politikát, de alkalmas lehet a Nyugat-Európában reneszánszát élő, s új „államépítési” elvként hatni kezdő regionalizmusnak is. A kötet szellemisége, a szerzők tárgyilagossága, ha uralkodó sajátja e megye társadalmának és a leendő önkormányzati vezetőknek, akkor optimistán indulhatnak az önkormányzattá válás hosszúnak és rögsőnek ígérkező útján.

(Dr. Jenei Bálint és dr. Pethő László (szerk.): Példák és lehetőségek. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tanács Tudományos Koordinációs Bizottsága. 1990.)

